

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İNSAN HAKLARI ÇALIŞMALARINA İLHAM VEREBİLECEK ÖRNEKLER

Hazırlayan: Hamit Levent Evcı

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İÇİNDEKİLER

<i>Yaşayan Kütüphane</i>	2
<i>Kadın Ayakkabıları Sergisi</i>	4
<i>Erkeklik İstisnai Bir Durumdur Fotoğraf Sergisi</i>	5
<i>Hafıza Yürüyüşü</i>	6
<i>Wally-Ball</i>	7
<i>Masalını Terk Eden Prensesler</i>	8
<i>Karanlıkta Yemek</i>	9
<i>Grafiti Sanatı Banksy</i>	10
<i>İşçi Hakları İçin İşçi Tulumları Sergisi</i>	11
<i>Flash Mob</i>	12
<i>Bombalara Karşı Sofralar</i>	14
<i>Süslü Kadınlar Bisiklet Turu</i>	15
<i>Pazar Yeri Projesi</i>	16
<i>Mantı Festivali</i>	17

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

YAŞAYAN KÜTÜPHANE

Fotoğraf: Gazete Kadıköy

*“Kitabı Kapağına Göre Yargılama!”
“Hakkında Değil Kendisiyle Konuş!”*

Yaşayan kütüphane, klasik bir kütüphane gibi işler ancak aralarında büyük bir fark vardır: Buradaki kitaplar nefes alabilir ve hissedebilir. Çünkü bu kütüphanedeki kitaplar, birer **insan!**

Etrafımız her geçen gün kalabalıklaşmaya devam ediyor. Kalabalık sokaklarda yürüyor, çok katlı binalarda yaşıyoruz. Her kapı ardı bambaşka dünyalara açılıyor fakat bu kapıların çokluğu yanında azalmayı da getiriyor. Kimi zaman sahip olduğumuz küçük bilgilerle, kimi zamansa hiç sahip olamadığımız bilgilerle insanları, grupları ve toplulukları yargılayabiliyoruz. Yargılarımız kapıyı çalarak iletişime geçmemizi engelleyebiliyor.

Bazen bir sokakta yürürken gördüğümüz kişiye, bazen haberleri izlerken dikkatimizi çeken birine onlarca soru sormak istiyoruz: Neden böyle giyiniyorsun? Neden bunu savunuyorsun? Neden buradasın? Ne düşünüyor, ne söylüyorsun? Kimsin? (...) Bu soruları çoğu zaman bir araya gelmekten çekindiğimiz için, incinmesinden korktuğumuz için ya da yalnızca bir araya gelemediğimiz için soramıyoruz. Sorularımıza alacağımız cevaplar bizi endişelendirebiliyor, ön yargılarımızı kendi sesimizden duymaktan çekinebiliyoruz. Bilmediğimize duyduğumuz korku, tanışmak için adım atmamızı engelleyebiliyor.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İlk kez 2000 yılında Roskilde, Danimarka Müzik Festivali'nde “Şiddeti Durdur” tarafından organize edilen yaşayan kütüphane modeli, bu endişeleri bir kenara bırakıp bize, birbirimiz hakkında hissettiklerimizi, varsaydıklarımızı ve görüşlerimizi değiştirme potansiyeline sahip olan bir alan açıyor. Bu model ile okuyucular ön yargı ile yaklaştıkları ulusal ya da etnik köken, din veya inanç, engellilik, sağlık durumu, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, cinsiyet özelliği, yaşam tarzı gibi ayrımcılığa uğrayan çeşitli gruplardan seçilen “kitaplar” ile kişisel bir diyalog geliştirme alanı buluyorlar. Bu yönüyle yaşayan kütüphane, insan haklarına saygılı, çeşitlilik ve kapsayıcılığı kabul eden bir yaklaşımla, insanların barışçıl bir şekilde bir araya gelebildiğini gösteren bir eğitim modelidir.

Yaşayan kütüphanenin amacı;

- o kişi ve gruplara yönelik ayrımcılığın temelindeki önyargıların fark edilmesini sağlamak,
- o bu önyargıların ayrımcılığa dönüştüğü yerlerin anlaşılmasını sağlamak,
- o insan hakları ve ayrımcılıkla mücadele konusunda detaylı bir düşünme sürecine teşvik etmek ve
- o bir arada yaşama kültürünü geliştirmektir.

Avrupa Konseyi'nin sponsorlu “İnsan Hakları ve Sosyal Uyum Güçlendirmek” programının bir parçası olarak bir dizi başka festivalde daha kapsamlı bir şekilde tanıtılan yaşayan kütüphaneler, Türkiye’de ise ilk defa Toplum Gönüllüleri Vakfı ve İstanbul Bilgi Üniversitesi ortaklığında gerçekleştirilmiştir. O günden bugüne kadar Türkiye’de birçok üniversitede ve festivalde hayata geçirilen yaşayan kütüphane eğitim modeli, bugün halen bazı kurum ve bağımsız gruplar tarafından bir insan hakları mücadele aracı olarak kullanmaya devam ediyor.

Ayrıntılı bilgi almak için:

<https://www.yasayankutuphane.org/>

<https://www.youtube.com/watch?v=v8myidxuitE>

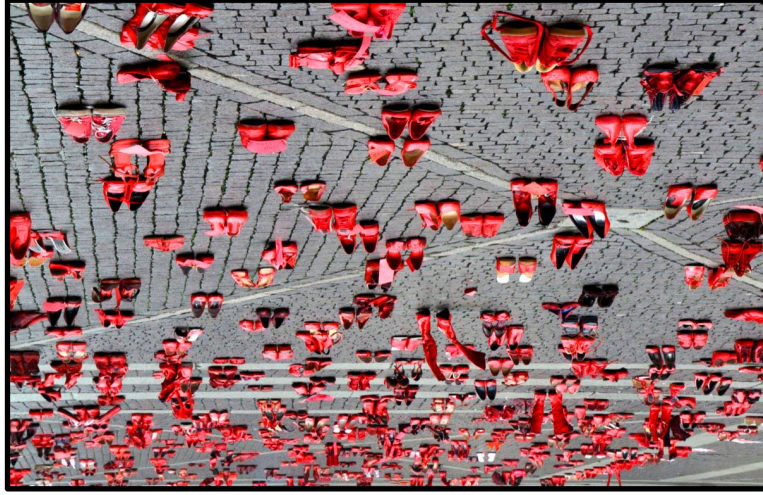
<https://docplayer.biz.tr/172230018-Kitabi-kapagina-gore-yargilama-yasayan-kutuphane-duzenleyici-rehberi.html>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

KADIN AYAKKABILARI SERGİSİ

Kaynak: Wannart Web Sitesi

Kadına yönelik şiddet, dünyanın birçok yerinde kadın hareketinin insan hakları mücadelesinde yer alan önemli toplumsal konulardan biridir. Bu mücadelede ses getiren çalışmalarından birisi olan “Zapatos Rojos” (Kırmızı Pabuçlar) Projesi 2009 yılında Meksikalı sanatçı Elina Chauvet tarafından başlatılmıştır. Bu proje kapsamında Chauvet, Meksika’da artan kadın cinayetleri ve kadınların kayıp olmasına ses çıkarmak için öldürülen veya kayıp olan her bir kadını temsil eden 33 çift kırmızı (cinayeti temsil etmesi nedeniyle kırmızı) ayakkabıyı kamusal alanda sergilemiştir. O günden bugüne bu sergi, farklı konseptler halinde dünyanın birçok yerinde yapılmaya devam ediyor.

Konuya ilişkin daha çok bilgi için:

<https://tr.euronews.com/2020/01/12/meksika-da-kadin-cinayetlerine-kirmizi-ayakkabilarla-dikkat-cektiler>

<https://www.aa.com.tr/tr/yasam/440-topuklu-ayakkabi-ya-duvara-asip-kadina-siddete-tepki-gosterdi/1579965>

<https://mezitli.bel.tr/2022/11/25/siddete-ugrayan-kadınlar-icin-turuncu-ayakkabi-sergisi/>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ERKEKLİK İSTİSNAİ BİR DURUMDUR FOTOĞRAF SERGİSİ

Fotoğraf: EİBD Web Sitesi

“Erkeklik İstisnai Bir Durumdur” (EIBD) Projesi, ilk defa 8 Mart 2009'da sergilenen bir toplumsal cinsiyet projesidir. Her yıl 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde sergi salonlarında, kültür merkezlerinde, kütüphanelerde, alışveriş merkezlerinde ve meydanlarda misafirleriyle buluşmaktadır. Her yönüyle katılımcı bir proje olan EIBD, toplumun kadınlara ve erkeklere biçtiği cinsiyetçi rolleri eleştirir, hayatın her alanında eşitliğin mümkün olabileceğini ifade eder.

Ayrıntılı bilgi almak için: <https://www.erkeklikistisnaibirdurumdur.org/>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

HAFIZA YÜRÜYÜŞÜ

Fotoğraf: Karakutu Derneği'nin faaliyetinden Memorialize Turkey

“Hafıza Yürüyüşü” dünyanın birçok yerinde kullanılan, kişilerin yaşadıkları yerlerde her gün önünden geçtikleri mekanlar üzerine daha çok düşünebilmeleri, geçmişte anlatılan ana akım hikayelerden öte ‘gerçeklik’ peşine düşmeleri için kullanılan bir araçtır.

Türkiye’de başta Karakutu Derneği olmak üzere farklı sivil toplum örgütleri ve üniversiteler bu yöntemi kullanmaktadır. Karakutu Derneği, hafıza yürüyüşlerini ve ne şekilde kullandıklarını şöyle anlatır: “Yürüyüşler gençlerin konuşulmayan tarihi anlatıları duymasını ve egemen anlatılara karşı eleştirel düşünce geliştirmesini sağlar. Yürüyüşlerin içeriği büyük ölçüde genç gönüllülerin araştırmalarına dayanır. İnteraktif yöntemler kullanılan bir günlük Hafıza Yürüyüşleri iç mekanda yapılan atölyeleri ve dışarıda hafıza mekanlarının keşfedilmesini içerir. Genç gönüllü anlatıcılar katılımcıları karşılar ve mekanlarla ilgili konuşulmayan öyküleri paylaşır.”

Detaylı bilgi almak için:

<https://www.karakutu.org.tr/hafiza-yuruyusu/>

<https://memorializeturkey.com/memorial/karakutu-hafiza-yuruyusleri/>

<https://www.sehak.org/category/hafiza-yuruyusu/>

<https://sugender.sabanciuniv.edu/etkinlikler/cins-adimler-toplumsal-cinsiyet-ve-hafiza-yuruyusleri>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

WALLY-BALL

Fotoğraf: Reuters

Amerika –Meksika sınırında, sınır hatlarını belirleyen çitlerin bir voleybol filesine dönüştüğünü düşünsenize!

Evet, çok uzak bir fikir gibi görünse de 1979'da başlayan bir gelenekten bahsediyoruz: "Wallyball" adı verilen buluşma, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Naco, Arizona ve Meksika'daki Naco, Sonora kardeş kasabalarında yıllık bir gelenektir.

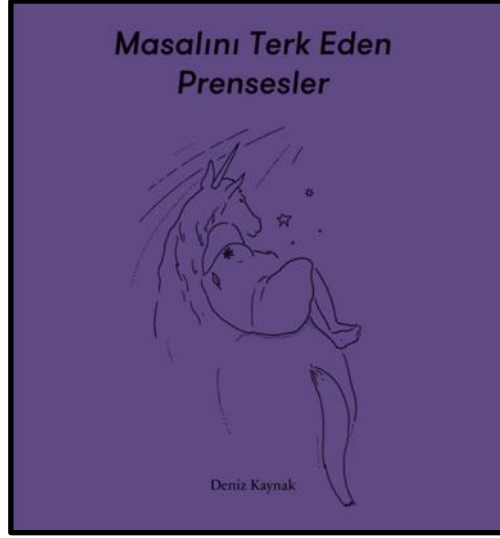
İki ülkenin sakinleri devletleri arasındaki birçok gerilime rağmen, iki toplumun birliğini kutlamak ve sınırlardaki insan hakları sorunlarına dikkat çekmek için bu etkinliği düzenliyorlar.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

MASALINI TERK EDEN PRENSESLER

Muş Kadın Çatısı Derneği, bugüne kadar yazılan masalları toplumsal cinsiyet odağında sorgulamayı ve çocukların ufkunu açmayı amaçlayarak 'Masalını Terk Eden Prensesler' kitabını yayımladı. Kitapta Pamuk Prenses'ten Uyuyan Güzel'e, Kırmızı Başlıklı Kız'dan Hansel ve Gratel'e çocukların aşına olduğu birçok masal kahramanı, masal kitaplarında çocukların haklarına daha adil, daha eşit bir dünyaya vurgu yapmak için bir araya geldi.

Deniz Kaynak'ın yazdığı kitapta çocukların cinsiyetlere yüklenen rolleri sorgulamaları teşvik ediliyor. Kitap, çocuk masalları üzerinden çocuk işçiler, erken yaşta evlilik, okuldan alınma, toplumsal cinsiyet rolleri gibi pek çok sorun hakkında anlatımlarıyla dikkat çekiyor. Kitap bir yandan da çocukların bu hak ihlalleri karşısında neler yapabileceğini anlatıyor.

Kaynak: <https://ekmekvegul.net/sectiklerimiz/gunun-kitabi-masalini-terk-eden-prensesler>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

KARANLIKTA YEMEK

Fotoğraf: Paris'teki bir restorandan (CNN)

Karanlıkta yemek, tamamen karanlıkta tat, koku ve dokunma duyularınızı yükselten gizemli ve merak uyandıran bir deneyim olarak tanımlanıyor.

Fransa'daki "Paul Guinot" adlı körler derneğinin 1999 yılında başlattığı etkinlik, şu an dünyanın birçok yerinde hem sivil toplum örgütleri hem de özel işletmeler tarafından bir deneyim olarak uygulanıyor. Bu etkinlik zifiri karanlıkta, hiçbir şey görmeden ve görme engelli personelin desteğiyle gerçekleştiriliyor. Sadece karanlıkta yemek değil, karanlıkta farklı organizasyonlar da yapılıyor.

Türkiye'de de Karanlıkta Yemek isimli bir organizasyon bulunuyor:

<https://www.karanliktayemek.com/>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

GRAFİTİ SANATI BANKSY

İngiliz Grafiti sanatçısı ve politik aktivist olarak bilinen Banksy, kara politik mizahını ve hicivli zekasını, mevcut toplumsal ve politik meselelere yanıt veren güçlü sanat eserleri yaratmak için benzersiz ve sıra dışı kalıplama tekniğiyle birleştirmesiyle tanınır. Banksy, dünyadaki en tartışmalı sokak sanatçılarının başında gelir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İŐİ HAKLARI İÇİN İŐİ TULUMLARI SERGİSİ

Fotoğraf: Street Art News

Dünyanın en ünlü muhalif sanatçısı Ai Weiwei tarafından hazırlanan **“Farklı Düşün” (İŐİ Üniformaları Nasıl Asılır?)** sergisi, dünyanın en büyük elektronik üreticisi ve Apple'ın ana tedarikçisi Foxconn Technology grubundaki işçi intiharları, kötü şartlarda çalıştırma, işçi ölümleri ve diğer insanlık dışı muameleye bir tepki olarak ortaya çıkıyor. Sanat eseri, İsveç'in Örebro şehrinin en ticari caddesi olan Tüccarlar Sokağı olarak tercüme edilen Köpmangatan'a asılan 375 işçi üniformasından oluşuyor.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

FLASH MOB

Fotoğraf: Bold Media

Flash mob, birbirini genellikle tanımayan insanların sosyal medya veya ağlar üzerinden belirledikleri yer ve zamanda, önceden belirlenen bir eylemi gerçekleştirmek için kısa süreli bir araya geldikleri aktiviteler olarak tanımlanmaktadır. Bu buluşmanın amacı eğlenmek veya bir konuda farkındalık yaratmak olabilir. Flash mob'un en önemli özelliklerinden biri birden başlaması ve birden bitmesidir. Genellikle kısa süreli faaliyetlerdir. İnsan hakları konularında farkındalık yaratmak için de sıklıkla kullanılan bir araçtır.

Ayrıntılı bilgi almak ve örnekler için:

<https://www.youtube.com/watch?v=OgARGRP6piM>

https://www.youtube.com/results?search_query=flash+mob

<https://podyumparkbursa.com/kadina-yonelik-siddet-son-bulsun-flash-mob-dans-gosterisi/>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Bir Flash Mob Örneği Olarak #LasTesis

Las Tesis, Kasım 2019'da ortaya çıkan ve Türkiye de dahil olmak üzere birçok ülkede sokağa çıkan kadınlar tarafından kadına yönelik şiddeti protesto etmek için sergilenen kolektif bir dans performansı, flash mob örneği ve aktivizm aracıdır. Kadınlar genellikle birbirini tanımayan ve sosyal medya üzerinden organize olan kadınlardır. Las Tesis, Şili'nin Valparaíso şehrinde kurulmuş disiplinler arası bir feminist kolektiftir ve dans da adını buradan almıştır.

Daha çok bilgi almak için:

#LasTesis: <https://www.birgun.net/haber/silili-kadinlarin-baslattigi-protestolar-tum-dunyaya-yayiliyor-lastesis-278260>

Orijinal dilindeki dans videosunu izlemek için:
<https://www.youtube.com/watch?v=ZLKNWlrj8Lw>

Türkçe dans videosunu izlemek için: <https://www.youtube.com/watch?v=k9hLiHiv64U>

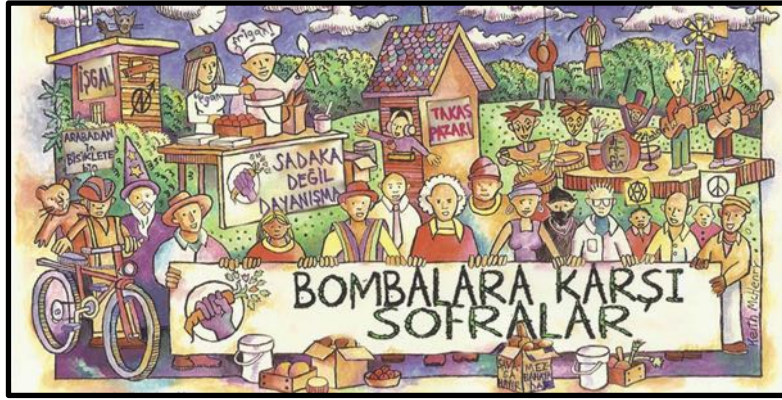
Fotoğraf: Las Tesis Dans Performansı Anlarından Biri (Kaynak: shado-mag)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BOMBALARA KARŞI SOFRALAR

Fotoğraf: Gaia Dergi

Dünyanın birçok yerinde gerçekleştirilen, yoksulluk ve savaş karşıtlığı odağında örgütlenen bu hareket, ilk olarak Amerika'da nükleer karşıtı olan Keith McHenry ve arkadaşlarından oluşan bir grup tarafından "Food not Bombs" ismiyle kuruluyor. Bu etkinlikte, normalde 'çöpe gidecek' ürünler gönüllüler tarafından toplanılıyor, yemekler yapılıyor ve hep birlikte bu yemekler yeniliyor!

Türkiye'de de zaman zaman bu etkinliği gerçekleştiren bir ekip bulunmakta. Web sitelerine girildiğinde ise bizi "*Savaşı/yoksulluğu körükleyen devletlere, israfa, doğa/hayvan sömürüsüne ve tüketim kültürüne kazan kaldırıyoruz!*" sloganı karşılıyor!

Detaylı bilgi almak için:

http://foodnotbombs.net/new_site/index.php

<https://foodnotbombs-istanbul.tumblr.com/>

<https://gaiadergi.com/bomba-degil-yemek-bombalara-karsi-sofralar/>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

SÜSLÜ KADINLAR BİSİKLET TURU

Süslü Kadınlar Bisiklet Turu, 2013 yılından beri bisiklete herkesin binebildiğini, hatta çok güzel bindiğini, o da yetmezmiş gibi süslü püslü bindiğini göstermek için her yıl eylül ayının 3. pazar günü yüzlerce şehirde binlerce katılımcı ile gerçekleştiriliyor.

Kadının görünür olması, kamusal alanda hak talep edebilmesinin anahtarıdır. Bisiklete binmek, kadınların toplumda görünür hale gelmesi ve özellikle şehirle etkileşime girmesinin mükemmel bir yoludur.

Süslü Kadınlar Bisiklet Turu, bisiklet sürmenin özgürleştirdiğini hatırlamak, şehirlerde daha fazla kadının bisikletli ulaşımı seçmesini özendirmek, dünya otomobilsiz kentler gününü kutlamak ve belediye başkanımızdan güvenli bisikletli ulaşım altyapısı istemek için bir fırsattır.

Detaylı bilgi almak için: <https://www.suslukadinlarbisikletturu.com/>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

PAZAR YERİ PROJESİ

Fotoğraf: Pazar Yeri Projesi

(Kaynak: Toplum Gönüllüleri Vakfı – 2009 Faaliyet Raporu)

Semt pazarlarından alışveriş yapan kadınları şiddetten korunma, sağlık hizmetlerinden yararlanma ve eğitim hakları konusunda bilinçlendirmek; kadının ekonomik özgürlüğünü elde edebilmesi, toplumdaki ayrımcılık ve kadın statüsü konularından farkındalık yaratmak için, farklı sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler ile birlikte semt pazarlarında uygulanan, gençler tarafından hayata geçirilmiş bir projedir. İlk olarak İstanbul Teknik Üniversitesi Toplum Gönüllüleri Topluluğu tarafından 2009 yılında Beşiktaş Semt Pazarı'nda başlamıştır.

Bu proje kapsamında yerel yönetimlerin desteğiyle kiralanan bir tezgah için uygulayıcılar tarafından bir program hazırlanır. Bu programın her haftasında bir kamu kuruluşu, bir yerel yönetim veya bir sivil toplum örgütü, kadınlara yönelik çalışmalarını için gerekli materyalleri (broşür, afiş, bilgilendirme notu, görseller vd.) hazırlar. Uygulayıcıların koordinasyonunda ilgili hafta açılan standı donatırlar ve kadınlara bilgilendirmeler yaparlar. Bu proje, kadınlara ulaşımın daha rahat olacağı fikriyle bu yöntemle gerçekleştirilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

MANTI FESTİVALİ

Mantı Festivali, Hrant Dink Vakfı'nın 2019 yılında önce Kayseri'de sonra İstanbul'da düzenlemek istediği ancak Valilik tarafından iptal edilmesinden kaynaklı olarak gerçekleştiremediği konferanslar serisi yerine "yaratıcı" bir yöntemle hayata geçirdiği bir etkinliktir. Etkinlik iptalinden sonra bu yaratıcı eylemin nasıl hayata geçirildiğine dair de şu ifadeler dikkat çekiyor: *"Yazılı bir açıklamayla tepki koymak günümüz dünyasında ne kadar etkili? Peki ya dayanışmayı nasıl çoğaltabiliriz? Bu yasak karşısında içinde bulunduğumuz umutsuzluğu nasıl onarabiliriz? Bu soruları düşününce aklımıza daha önce hiç yapmadığımız bir eylem geldi. Madem Kayseri'ye gidemiyorduk ve İstanbul'da da Kayseri hakkında bilimsel bir konferans yapamıyorduk, o hâlde Kayseri'yi konuşmanın farklı yollarını bulmalıydık. Bu yolu belirlerken, yörenin ünlü yemeği 'Kayseri mantısı' bize yol gösterdi."*

Mantı Festivali 2019 yılından beri farklı temalarda gerçekleştiriliyor. Bununla birlikte Vakıf içerisinde "Mantı Postası" isimli bir çalışma da gerçekleştiriliyor: *"Okumakta olduğunuz Mantı Postası'nın tarihi arka planı işte tam da bu yasağa ve Kayseri Mantı Festivali'yle ortaya çıkan dayanışma ruhuna dayanıyor. Konferansa çoğulculuğuun hayaliyle yola çıktık, festivalle mantının çoğulculuğuunda buluştuk ve iyileştik. Sansüre, yasaklara, daralan sivil alanlara karşı bir dayanışma mecrası olarak da işlev görecek Mantı Postası'nın ilham veren özgün içeriğinin aklınızda ve kalbinizde eşsiz bir lezzet bırakması ve hep birlikte dayanışmayı büyötmek dileğiyle!"*

Detaylı bilgi için:

<https://www.mantipostasi.com/tr/hakkında>

<https://www.youtube.com/watch?v=31khNr0-v4o>

<https://hrantdink.org/tr/duyurular/2084-26-ekim-cumartesi-kayseri-manti-festivali-ne-davetlisiniz>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Bu rehber Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır.
İçerik tamamıyla Gençlik Servisleri Merkezi Derneği liderliğindeki konsorsiyum sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.